

Arunáčala

Arthur Osborne

přeloženo z časopisu The Mountain Path, číslo I, 2001
(zveřejněno na www.rudolfskarnitzl.cz)

hora Arunáčala

Scéna přede mnou je nesmírně členitá. Balvany leží, jakoby byly rozmetány obří rukou. Ohrazení ze suchých trnovníků a kaktusů, sluncem vyprahlá pole, malá návrší erodovaná do převislých tvarů. A přece zde podél prašné cesty rostou veliké stinné stromy a tu a tam – blízko nějaké vodní nádrže – živá zeleň rýžových polí. A z této hrubé krásy se tyčí vzhůru hora Arunáčala. Ačkoli je vysoká jen 817m, dominuje svému okolí.

Z jižní strany, ze strany Ramanášramu, vyhlíží Arunáčala zdánlivě prostě – symetrická hora se dvěma téměř stejnými horskými výběžky na úbočích po obou stranách. Aby souměrnost co nejvíc vynikla, nosí Arunáčala na své špičce po ránu korunu z bílého mraku nebo mlhy. Ale je překvapující, jak se vzhled mění, jdeme-li po 14 kilometrové cestě okolo hory v předepsaném směru, tedy z jihu na západ, kdy máme Arunáčalu po pravici. Každá strana má svůj charakter

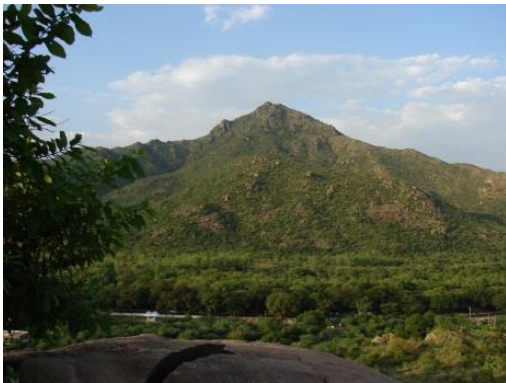
a symboliku. Jsou místa, která poskytují jakousi „ozvěnu“, odjinud lze jen stěží zahlédnout vrchol mezi dvěma výběžky, podobně jako lze spatřit pravé Já v pauze mezi dvěma myšlenkami. Lze vidět celkem pět různých vrcholů, nazvaných Šiva, Šakti a další.

Posvátné vodní nádrže na cestě okolo hory označují osm směrů prostoru a v rozličných, ale významných bodech stojí *mantapam* (jednoduché kamenné haly či svatyně). Přední mezi nimi je Dakšinamurtiho *mantapam* na jihu. Dakšinamurti představuje Šivu, který vyučuje tichem, a tím je Arunáčala.

Kdo je zřící? Když jsem hledal uvnitř, pozoroval jsem mizení zřícího a to, co zůstalo. Nevystala žádná myšlenka, aby sdělila 'já jsem viděl', takže jak by mohla vyvstat myšlenka 'já jsem to neviděl'? Kdo má moc, zprostředkovat tuto zkušenost ve slovech, když dokonce i Ty (*Arunáčala je zde oslovována ve formě Dakšinamurtiho – pozn. překl.*) jsi tak mohl v starobylých časech činit pouze tichem? Pouze tichem lze sdělit Tvůj transcendentní stav, Tebe, jež zde stojíš jako Hora a záříš z nebes na zemi.

Osm veršů na Arunáčalu, složené Bhagavánem, verš druhý

Bhagaván vždy povzbuzoval k *pradakšinė* – k cestě okolo Arunáčaly. Dokonce, i když je někdo starý nebo slabý, tak ho od toho neodrazuje, jen dodává, že má jít pomalu. O *pradakšinė* se předpokládá, že je vykonána pomalou chůzí – jako když jde těhotná královna v devátém měsíci, jak říkal Bhagaván. Ať už se jde v tiché meditaci, se zpěvem či s trubením na lasturu, mělo by se jít pěšky, nikoli jet nějakým vozidlem, a nejlépe naboso.

Nejpříznivější dobou pro *pradakšinu* je svátek Šivarátri – Šivova noc a Kartikai, den, kdy je konjunkce mezi souhvězdím Kartikai (Plejád) a úplňkem měsíce, což je obvykle v listopadu. Během těchto svátků lze nepřetržitý proud oddaných návštěvníků přirovnat ke květinovému věnci kolem Arunáčaly.

Jakýsi starý mrzák se jednou belhal o berlích po cestě, která obkružuje horu. Často tak vykonával *pradakšinu*, ale přišla doba, kdy měl z Tiruvannamalai odjet. Považoval se za břímhě pro svoji rodinu. Propukaly hádky, a tak se rozhodl odjet a nějak se postarat o živobytí ve vesnici. Náhle se před ním objevil mladý *bráhman*, chňapl po jeho berlích a řekl: „Nejsi jich hoden.“ Hněvem rudý stařec jen stěží hledal slova, když si uvědomil, že stojí rovně a berle nepotřebuje. Tiruvannamalai neopustil, zůstal zde a byl všem dobře znám. Bhagaván tento příběh do detailu vyprávěl některým stoupecům a upozornil na podobnost příběhu s tím, co je řečeno v *Arunáčala Štála Purána*. Tehdy byl Bhagaván oním mladým svámím, ale nikdy neřekl, že by to byl on, kdo se projevil jako mladý *bráhman*.

Arunáčala je jedno z nejstarších a nejposvátnějších míst celé Indie. Bhagaván prohlásil, že je to srdce země, duchovní centrum světa. Šankara o ní mluvil jako o hoře Meru. Ve

Skanda Púranách se praví: „ Je to svaté místo. Ze všech míst je Arunáčala nejsvětější. Je to srdce světa. Vězte, že je skrytým a posvátným srdečním centrem Šivy (Svrchovaného Boha).“

Na hoře žilo mnoho světců. Svoji svátost spojili s touto horou. Říká se, a je to potvrzeno i Bhagavánem, že zde do dnešních dnů sídlí v jeskyních *siddhové* (mudrci s nadpřirozenými silami) – ať už mají fyzická těla či nikoli. Někteří jsou vidět jako světlo, které se v noci pohybuje po hoře.

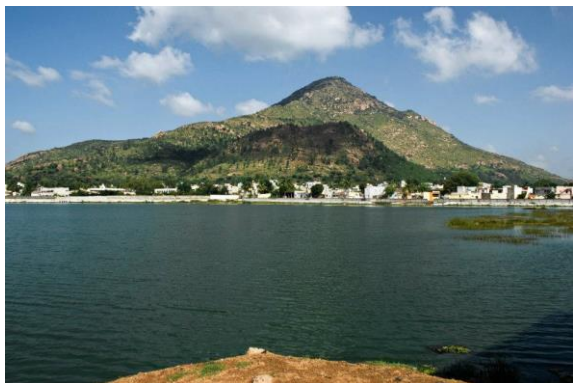

V *Púranách* existuje příběh o původu hory. Jednou se mezi Višnuem a Brahmou rozhořel spor o to, kdo z nich je významnější. Jejich hádka uvedla zemi v chaos, a tak se *dékové* (božské bytosti) obrátili na Šivu, aby spor urovnal. Šiva se proto před oběma bohy zjevil jako sloup světla, který byl doprovázen hlasem, že kdo najde dolní nebo horní konec onoho sloupu, ten je z bohů největší. Višnu na sebe vzal podobu kance a zaryl se do země, zatímco Brahma se proměnil v labuť a stoupal vzhůru. Višnu nedokázal najít spodek světelného sloupu, ale spatřil uvnitř sebe sama Nejvyšší Světlo, které přebývá v srdcích všech, upadl do meditace, nehleděl ani na své fyzické tělo a dokonce si ani neuvědomoval sám sebe, toho, který počal s hledáním. Brahma spatřil květ, který padal z vrcholu světelného sloupu, a napadlo ho, že by mohl vyhrát podvodem. Vrátil se s ním dolů a tvrdil, že ho utrhнул na vrcholu.

Višnu uznal svůj neúspěch a v modlitbě a chvále se stočil k Pánovi: „Jsi poznáním sebe sama. Jsi Óm. Jsi počátkem, středem a koncem všeho. Jsi vše a vše ozařuješ.“ Takto vyznal svoji zkušenost, zatímco Brahma byl v rozpacích a přiznal svoji chybu. V této legendě Višnu představuje mysl, Brahma intelekt a Šiva je átman – duch.

Příběh pokračuje, protože lingam čili sloup světla byl příliš oslňující, aby v něm bylo možné Šivu spatřit, a tak se Šiva projevil jako hora Arunáčala a prohlásil: „Jako měsíc získává své světlo ze slunce, tak jiná svatá místa získávají svoji svatost z Arunáčaly. Zde je jediné místo, kde jsem na sebe vzal tuto podobu ve prospěch těch, kdož mě uctívají a směřují k osvícení. Arunáčala je samotné ÓM. Každý rok při svátku Kartikai se objevím na vrcholku hory ve formě strážního ohně, který rozdává mír.“

Tato slova nepoukazují jen na svatost Arunáčaly, ale také na přednosti učení *advaity* (nedvojnosti) a cesty sebezkoumání, jejichž je Arunáčala centrem. Člověk chápe tento význam ve slovech Bhagavána: „Na konec musí každý přijít k Arunáčale.“

Asi po dvou a půl letech od příjezdu do Tiruvannamalai začal Bhagaván žít na Arunáčale. Do té doby stále přebýval v nějaké svatyni nebo chrámu. Pouze koncem roku 1898 se krátce přestěhoval do malého chrámu

Pavalakunru, který před staletími posvětil svojí přítomností velký a svatý mudrc Gautama, a kde také Bhagavána našla jeho matka. Pak už Bhagaván nikdy Arunáčalu neopustil. Počátkem příštího roku se přemístil do jeskyně Virúpákša přímo na svahu Arunáčaly a zůstal v ní a ve Skandášramu až do roku 1922, kdy se přesunul na úpatí hory. Tam se v jeho přítomnosti začal rozrůstat Ramanášram, kde strávil své zbývající roky života v těle.

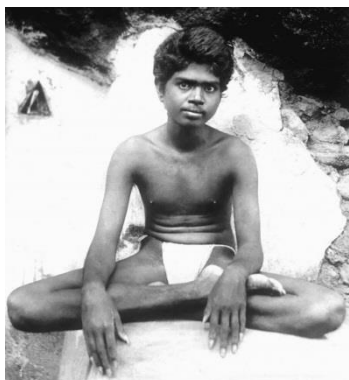
Zatímco na hoře žil po celou dobu poblíž jihovýchodního svahu, Ramanášram je situovaný na jih, těsně vedle Dakšinamurtiho svatyně. „Jižní tvář“ je jedno ze 108 jmen Bhagavána, která se nyní denně recitují u jeho *samádhi* (hrobky). Jméno obecně symbolizuje duchovní autoritu a je to zvláštní jméno pro Dakšinamurtiho, který představuje Šivu, vyučujícího tichem. Ve verši, který jsme citovali na začátku článku, Bhagaván ztotožňuje Dakšinamurtiho s Arunáčalou. V následujícím verši se hovoří o Ramanovi a Arunáčale jako o jednom.

V úkrytu srdečního lotosu září jako absolutní vědomí *paramátman* (Nejvyšší Duch), který je Arunáčalou či Ramanou. Když mysl roztaje láskou k Němu a dosáhne nejvnitřnějšího úkrytu srdce, kde přebývá Milovaný, otevře se jemné oko Absolutního Vědomí a odhalí sebe sama jako čisté Poznání.

První jeskyně na jihovýchodním svahu, do které Bhagaván odešel a kde strávil nejvíce času, se nazývá Virúpákša, a to po světci, který zde pobýval a byl zde pohřbený asi ve třináctém století. Jeskyně je zajímavě vytvarovaná, aby se podobala posvátné slabice ÓM. Hrobka je uvnitř jeskyně a říká se, že je zde možné slyšet zvuk ÓM.

Správci jeskyně Virúpákša sídlili ve městě, k jeskyni měli majetková práva a během každoročního svátku Kartikai ukládali poutníkům, kteří jeskyni navštívili, povinnost platit malý poplatek. V dobách, kdy do jeskyně přišel Bhagaván, přestala tato praxe na nějaký čas platit, protože o vlastnictví se přely dvě strany a soud nechal jejich při nevyřešenou. Když se případ konečně vyřešil, vítězná strana pokračovala ve vybírání poplatků, ale mezitím proud návštěvníků narostl a byl nepřetržitý prakticky po celý rok, nejenom během svátku Kartikai. A protože to byla přítomnost Bhagavána, která návštěvníky táhla, poplatek se fakticky stal daní z přístupu k němu. Bhagaván to neschvaloval, a proto se vždy přesunul ven z jeskyně a sedával nedaleko pod stínem stromu. Správci jeskyně tedy rozšířili místo výběru poplatků tak, aby zahrnovalo i část, kde pod stromem sedával Bhagaván. Tak se Bhagaván zcela odstěhoval do jeskyně Sadgurusvámí, která leží poněkud níže, a po krátkém pobytu se pak přemístil do další jeskyně. Proud návštěvníků mířících do jeskyně Virúpákša ustal a správci jeskyni si uvědomili, že vlastně jen obtěžovali Bhagavána, aniž by z toho měli nějaký prospěch. Proto ho požádali, aby se vrátil a že návštěva jeskyně už nebude nijak zpoplatněna. Za těchto podmínek se Bhagaván vrátil.

V letních měsících se jeskyně Virúpákša stávala nesnesitelně horkou. Na úpatí hory, poblíž nádrže Mulaipal Tírtham je jeskyně, která je chladnější a má zásobu čisté pitné vody. Vedle ní roste strom mango, který ji zastíňuje a místo tak získalo název Mangová jeskyně.

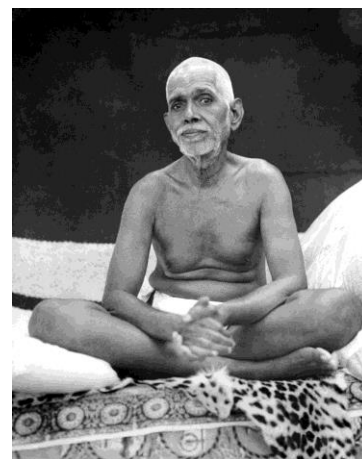
Dva bratři, stoupeneci Bhagavána, odstranili převislou skálu a postavili přední stěnu do jeskyně, která byla osazena dveřmi. Bhagaván zde pobýval během horkých měsíců.

V roce 1900, krátce poté, co Bhagaván odešel na Arunáčalu, přišel do Tiruvannamalai stoupenec Nalla Pillai z Kumbakonam a udělal fotografii Bhagavána – je to nejranější podobizna, kterou máme. Vidíme tvář krásného mladíka, téměř chlapce, ale přesto se silou a hloubkou Bhagavána.

Bhagaván během prvních let na Arunáčale stále zachovával mlčení. Jeho jas však již přitáhl skupinu stoupenců a kolem něj se vytvořil jakýsi *ášram*. Nebyli k němu přitahováni jen hledači Pravdy, ale i obyčejní lidé, děti, a dokonce i zvířata. Malé děti z Tiruvannamalai vylézali k jeskyni Virúpákša, sedali blízko Bhagavána, hráli si s ním a šťastné se vraceli. Přicházely k němu veverka a opice a jedly mu ruky.

Bhagaván příležitostně psal vysvětlivky nebo pokyny svým stoupencům, přesto však jeho mlčení nijak nebránilo ve výuce, protože jak tehdy, tak i později, když již hovořil s lidmi, jeho pravé učení probíhalo v tichu, podle tradice Dakšinamurtiho. Tento způsob podání učení je doložený také z Číny od taoistického mudrce Lao Tse: „Tao, které lze vyslovit, není Tao.“ Tedy poznání, které lze formulovat slovy, není pravé Poznání. Vyučování tichem byl přímý duchovní vliv, který pohlcoval mysl, a mysl tuto zkušenost později tlumočila podle svých schopností. První Evropan, který Bhagavána navštívil – F. H. Humphryes – to popsal takto: „Po příchodu do jeskyně jsme si sedli k jeho nohám a nic jsme neříkali. Seděli jsme dlouhou dobu a cítil jsem, že jsem jakoby vyzvednutý sám ze sebe. Půl hodiny jsem se díval do očí Mahárišiho, které nikdy nezměnily svůj výraz hluboké kontempace. Začal jsem si zvolna uvědomovat, že tělo je chrám Ducha svatého. Cítil jsem, že Mahárišiho tělo není tělem člověka, byl to nástroj Boha, pouhá sedící, nehybná mrtvola, z níž hrozivě zářil Bůh. Mé pocity byly nepopsatelné.“

Jiný Evropan – Paul Brunton – který byl při příjezdu spíše skeptik než věřící stoupenec Bhagavána, podal následující zprávu o tom, co s jeho myslí učinil první kontakt s tichem Bhagavána: „Mám odvěké přesvědčení, že mohu zjistit povahu duše člověka při pohledu do jeho očí. Ale před tímto Mahárišim váhám, jsem rozpačitý a bezradný ... Nemohu od něj odvrátit zrak. Můj úvodní zmatek, mé rozpaky jsou naprosto ignorovány, pozvolna mizí, jak mě toto neznámé kouzlo začíná ovládat a silněji svírat. Ale nenastala ani druhá hodina této neobvyklé scény, když si všímám tiché, neodolatelné změny uvnitř mé mysli. Otázky, které jsem si ve vlaku tak puntičkářsky připravoval, jedna po druhé mizí. Nezdá se mi, že by na nich záleželo a nezáleží mi na

tom, jestli budou vyřešeny problémy, které mě dosud trápily. Víím jen to, že blízko mě teče stálá řeka klidu, že ohromný mír pronikl mé nitro a dosáhl mého bytí a že můj myšlenkami mučený mozek dochází klidu.“

Nebylo to však jen roztěkaná mysl intelektuála, do níž milost Bhagavána přinesla mír, ale týkalo se to i nešťastných srdcí. Ečammál, jak byla v Ramanášramu nazývána (původně se jmenovala Lakšmíammal), byla šťastnou manželkou a matkou a žila ve vesnici Mandokolathur. Ale než dosáhla pětadvaceti let, ztratila svého manžela, pak svého jediného syna a nakonec i svou jedinou dceru. Omráčená bolestnou ztrátou, mučená vzpomínkami, nemohla najít klid. Nedokázala vydržet na místě, kde byla kdysi šťastná a žít mezi lidmi ve vesnici. Odcestovala do Gokarnam ve státě Bombaj, protože se domnívala, že jí pomůže zapomenout, když zde bude sloužit svatým mužům. Ale vrátila se stejně žalostná, jako když odjížděla. Nějací přátelé jí řekli o mladém svámím v Tiruvannamalai, který přináší mír těm, kdo ho hledají. Okamžitě se tam vydala. V Tiruvannamalai měla příbuzné, ale nešla k nim, protože pohled na ně by v ní vyvolal hořké vzpomínky. S přítelem vylezla na horu, aby viděla svámího. Stála v tichu před ním a o svém žalu nic neřekla. Nebylo toho třeba. Soucit svítil v očích Bhagavána a hojil její nitro. Stála tam celou hodinu, neřekla ani slovo, pak se otočila a šla dolů do města, její krok byl lehký, břemeno jejího smutku zmizelo.

Potom navštěvovala Ramanu denně. Ramana byl sluncem, které rozptýlilo mraky jejího neštěstí. Nyní dokázala vzpomínat na své milované bez zármutku. Zbytek svého života strávila v Tiruvannamalai. Pronajala si zde malý domek – otec jí odkázal trochu peněz a vypomáhal jí i bratr – a z její pohostinnosti se těšilo mnoho návštěvníků. Denně pro Bhagavána vařila jídlo, což představovalo jídlo pro celý ášram, protože Bhagaván by nepřijal nic, co by nebylo rovnoměrně rozděleno mezi všechny. Dokud jí to dovoloval věk a zdraví, byla zvyklá nosit jídlo nahoru do kopce a nikdy se nenajedla dříve, dokud jídlo nenaservírovala. Jak se rozrůstal počet členů ášramu, její strava začala být jen malým doplňkem k hlavnímu jídlu, ale pokud se opozdila, Bhagavána na ni čekal, aby ji nezklamal.

Přes všechen žal, který ji potkal, i přes mír, který našla, v ní stále ještě bylo dost touhy po mateřství, a tak adoptovala dceru, aniž by se ptala Bhagavána na svolení. Když přišel čas, zařídila její svatbu a později se radovala z narození vnuka, kterému dala jméno Ramana. A jednoho dne, naprosto nečekaně, dostala telegram, že její adoptivní dcera zemřela. Znovu jí zlomil starý žal. S telegramem se hnala do kopce za Bhagavánem. Bhagaván si ho přečetl se slzami v očích, ale přece jen uklidnil její žal a Ečammál odjela na pohřeb. Vrátila se s dítětem

Ramanou a položila ho do rukou Ramany. Znovu se objevily slzy v jeho očích, když držel dítě, a pak jeho soucit znovu přinesl mír.

Ečammál měla ve zvyku cvičit jógovou koncentraci, do níž byla zasvěcena jakýmsi severoindickým guruem. Upevnila pohled na špičku nosu a seděla jako v extázi, když rozjímalala o světle, které se před ní objevovalo. Občas byla bez pohnutí několik hodin a zcela

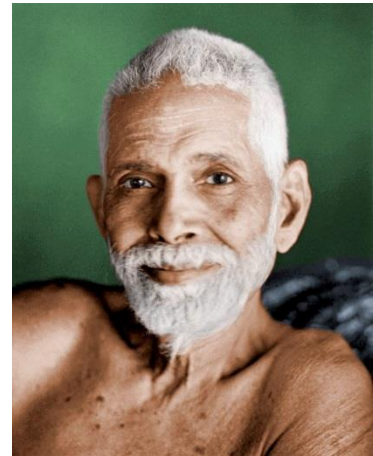
zapomínala na tělo. Bhagavána se o tom dozvěděl, ale nic na to neřekl. Nakonec mu o tom řekla ona sama a Bhagaván jí od dalšího cvičení odradil slovy: „Světlo, které vidíš mimo sebe sama, není tvým pravým cílem. Měla by ses zaměřit na uvědomění si pravého Já (Self) a neber nic menšího.“ V důsledku této rady Ečammál přestala s původním cvičením a zcela se spolehla jen na Bhagavána.

Jednou v jeskyni Virúpákša hovořil s Bhagavánem jakýmsi *šástrim* (znalcem védského písma) ze Severní Indie, když v tom přišla Ečammál s jídlem a vypadala rozrušeně a chvěla se. Když se jí ptali, co se přihodilo, řekla, že šla kolem jeskyně Sadgurusvámí a myslela si, že vidí Bhagavána a nějakou neznámou osobu, jak stojí vedle cesty. Pokračovala dál, ale uslyšela hlas: „Proč jdeš nahoru, když jsem zde?“ Otočila se, aby se podívala, ale nikdo tam nebyl. S hrůzou pak spěchala do ášramu.

„Cože, svámí!“ vykřikl šástri. „Zatímco hovoříte se mnou, tak se zjevíte u cesty této paní, a přitom mně neprokážete žádné znamení milosti.“ Bhagaván pak vysvětlil, že vize Ečammál byla způsobena jejím neustálým soustředěním na něj.

Ečammál rozhodně nebyla jediná, kdo měl vizi Bhagavána, ačkoli nevíme o žádném jiném případě, kdyby tato vize vyvolala obavy. O pár let později přišel k Ramanášramu návštěvník ze západu, starší pán. Po obědě šel na prohlídku Arunáčaly, ale ztratil cestu. Vyčerpaný horkem a námahou, bez znalosti správného směru, se ocitl v nepříjemné situaci, když v tom k němu přišel Bhagaván a ukázal mu zpáteční cestu do Ramanášramu. Lidé si již o něj dělali starosti, a když se vrátil zpět, ptali se jej, co se stalo. „Šel jsem je na procházku po hoře,“ odpověděl jim, „a ztratil jsem se. Horko a námaha mě vyčerpaly a byl jsem na špatné cestě. Nevám, co by se stalo, kdyby ke mně nepřišel Bhagaván a nenasměroval mě k ášramu.“ Posлуhači z toho byli užaslí, protože Bhagaván ten den neopustil halu.

Rudra Raj Pande, ředitel školy Šrí Čandra v Kátmandu, v Nepálu, šel i se svým přítelem před odjezdem z Tiruvannamalai do velkého chrámu, aby zde vykonali bohoslužby, a takto hovoří o své zkušenosti: „Vnitřní vrata chrámu byla otevřená a průvodce nás vzal dovnitř, kde byla docela tma. Pár metrů před námi kmitaly plamínky několika olejových lampiček. Mladý hlas mého přítele vykřikl: 'Arunáčala'. Celá moje pozornost se soustředila na lingam

(který symbolizuje Svrchovaného Pána, věčného a neprojeveného) v nejsvětější svatyni. Ale – je zvláštní o tom mluvit – místo lingamu jsem viděl podobu Bhagavána Šrí Ramanu Mahárišiho, jeho usměvavý klid a jeho zářící oči, které se na mě dívaly. A co bylo nejzvláštnější, nebyl to jeden Maháriši, kterého jsem viděl, ani dva nebo tři, viděl jsem stovky stejných usmívajících se tváří a třpytících očí. Zjišťuji, že se na nejsvětější svatyni mohou dívat odkudkoli. Mé oči nespátřují celou postavu Mahárišiho, ale jen usměvavou tvář – od brady vzhůru. Jsem u vytržení a cítím nepopsatelnou radost, která přináší blaženost a ticho myslí. Jak to mohu popsat slovy? Po tvářích mi tekly slzy štěstí. Šel jsem do chrámu, abych spatřil

Pána Arunáčalu a našel jsem žijícího Pána, jež se mi laskavě odhalil. Nikdy nemohu zapomenout na hluboký, důvěrný zážitek, který jsem měl v tomto starobylém chrámu.“

Bhagaván však nikdy v nikom nepovzbuzoval zájem o vize nebo touhu po nich a také zdaleka ne všichni ctitelé či stoupenci vize měli.

Jedním z nejvěrnějších stoupenců Bhagavána v té době byl Sešadrivámí, ten samý Sešadri, který udržoval místní kluky z dosahu mladého Ramany, po jeho příchodu do Tiruvannamalai. Sešadri žil na hoře, poněkud níže než je jeskyně Virúpákša, ale často tam Bhagavána navštěvoval. Dosáhl vysokého duchovního stavu a měl původ a krásu, kterou vidíme na dochovaných portrétech. Byl trochu podobný ptáku – nade vše povznesený. Mnohdy nebyl přístupný, málokdy mluvil, a pokud ano, tak byla jeho řeč často záhadná. V sedmnácti letech opustil domov a získal zasvěcení do mantry a *džapy* (vzývání božích jmen), takže se u něj vyvinuly nadpřirozené síly. Někdy seděl celou noc na hřbitově a vyvolával *šakti* (tvořivou energii).

Sešadrivámí vždy povzbuzoval oddané stoupence, aby šli k Ramanasvámímu, jak Bhagavána nazýval. Dokázal číst myšlenky, a pokud Bhagaván cokoli řekl nějakému stoupenci, Sešadrivámí pak tomuto stoupenci, když ho někde potkal, řekl: „Vždyť jsem vám říkal, že je to tak a tak, tak proč jste se Ramanasvámího znovu ptal?“ Stávalo se jen zřídka, že by někoho zasvěcoval do určité mantry a pokud takový prosebník byl již stoupencem Bhagavána, vždy tuto nabídku odmítal a říkal, že má zůstat tam, kde je nejvyšší duchovní vedení – vedení tichem.

Ale při jedné mimořádné události Sešadrivámí skutečně pobídl stoupence, aby se vydal na duchovní cestu, aby hledal osvícení. Týkalo se to jistého Subramania Mudaliho, který, společně se svojí ženou a matkou, míval ve zvyku vydat většinu svého příjmu na přípravu jídla *sádhuúm* (duchovním asketům), kteří se zřekli světa. Podobně jako Ečammál, nosili každodenně jídlo Bhagavánovi a ášramitům a stejně tak i Sešadrivámímu, pokud jej potkali. Ale i přesto se Subramania, jako velkostatkář, soudil, ve snaze rozšířit svůj majetek. Sešadrivámí, ztrápený tím, že by takový stoupenec měl být v područí připoutanosti, mu doporučil, ať se vzdá všech těchto starostí a zcela se věnuje službě Bohu a usiluje o duchovní poznání. „Uvidíš“, řekl mu Sešadrivámí, „že můj mladší bratr má příjem 10 000 rupií a můj příjem je 1 000 rupií. Tak proč by ses ty neměl dostat alespoň na příjem v hodnotě 100 rupií?“ „Mladší bratr“ byl Ramanasvámí a „příjem“ znamenal duchovní dosažení. Když se Subramania stále zdráhal, Sešadrivámí se stal neodbytným a varoval jej, že se dopouští smrtelného hříchu vraždy *bráhmana*. Aby Subramania posílil svoji víru, zašel za Bhagavánem a ptal se jej, zdali je to vše pravda. „Ano,“ odpověděl Bhagaván. „Dá se říci, že dopouštíte vraždy *bráhmana*, když si neuvědomujete, že *bráhman* jste vy sám.“

Sešadrivámí jednu seděl v jeskyni Mangového stromu (*kde občas pobýval i Bhagaván – pozn. překl.*) a upřeně na něj zíral, aby přečetl jeho myšlenky. Ale protože se mysl Bhagavána ponořila do božích ticha, nebyla zčeřena nijakou myšlenkou. Sešadrivámí byl bezradný a prohlásil: „Není jasné, jestli tento člověk vůbec myslí.“ Bhagaván na to mlčel. Po chvíli Sešadrivámí dodal: „Pokud člověk uctívá Arunáčalu, ta mu poskytne spásu.“ Na to se Bhagaván zeptal: „Kdo je ten, kdo uctívá a kdo je uctíváný?“ Sešadrivámí se rozesmál: „To je

právě to, co není jasné.“ Bhagaván pak obšírně vysvětlil učení o jediném pravém Já – Self, projevujícím se ve všech formách vesmíru, a přesto neprojeveném a projevem zcela nedotčeném, o Jediné Skutečnosti, a o „já“ toho, kdo tuto Skutečnost uctívá. Sešadrisvámí trpělivě naslouchal, na konci povstal a prohlásil: „Nemám k tomu co říct. Všechno je mi to neznámé. V každém případě však uctívám.“ S těmito slovy se otočil k vrcholu hory a znovu a znovu před ní vykonával prostraci (uctivý pozdrav; položení se na zem) a pak odešel.

Bez ohledu na tuto událost i Sešadrisvámí občas hovořil z hlediska Jednoty, ze stanoviska náhledu na všechny formy jako na projev Ducha. Ale ať už mluvil z jakéhokoli hlediska, snadno to spojil se suchým, znepokojujícím humorem. Jednoho dne ho jistý Narajanasvámí potkal, když Sešadrisvámí zrovna stál a upřeně hleděl na býka. Narajanasvámí se ho zeptal: „Na co se svámí dívá?“

„Dívám se na něj.“

„Je to býk, na koho se svámí dívá?“ pokračoval Narajanasvámí.

Místo odpovědi, ukazujíc na býka, jej Sešadrisvámí vybídl: „Řekni mi, co to je?“

„Je to býk,“ odpověděl Narajanasvámí nevině.

„Že je to býk? Býk? Ty jsi býk! Je to brahman!“ S těmito slovy se otočil a odešel.

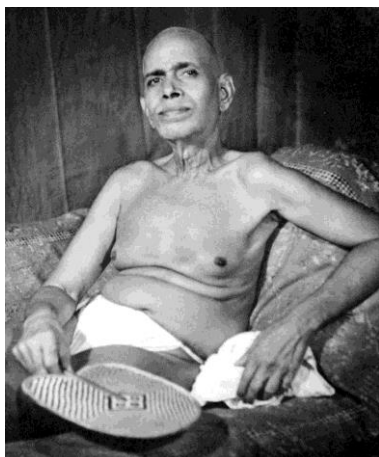
Sešadrisvámí zemřel v lednu roku 1929. Jak bývá zavedeným zvykem v případě světců, jeho tělo nebylo spáleno, ale pohřbeno. Bhagaván stál při pohřbu stranou a tiše sledoval obřad. Sešadrisvámí je v Tiruvannamalai stále uctíván a v den výročí jeho smrti je jeho obraz nesen v průvodu skrze město. (*Ášram Sešadrisvámího dnes sousedí s Ramanášramem – pozn. překl.*)

Během prvních let, která Bhagaván trávil na Arunáčale, zvolna pokračoval proces jeho návratu k vnějším činnostem. Začal se procházet po hoře a jejím vrcholu, četl knihy a psal k nim komentáře. Jistý Padmanabha Svámí, známý kvůli svým zčuchaným vlasům také jako Džatai Svámí, měl na Arunáčale ášram a v něm řadu sanskrtských knih o duchovní problematice a o vědách, postavených na duchovních zákonech, jako je např. *ajurvéda* (tradiční hinduistické lékařství). Bhagavánovi stačilo jej navštívit, letmo knihy prohlédnout a jejich obsah byl okamžitě zapsán do jeho paměti, takže nedokázal text nejen opakovat, ale uvést i kapitolu a číslo verše. Padmanabha Svámí se často obracel na Bhagavána jako na autoritu, když bylo potřeba objasnit nějaký bod nauky.

V *Púránách* se vypráví, že na severním svahu Arunáčaly, poblíž jejího vrcholu, na téměř nepřístupném místě, sedí pod banyánovým stromem *siddha puruša* (mudrc s nadpřirozenými silami), nazývaný Arunagiri Jogín, který vyučuje mlčením. Arunagiri Jogín má ve velkém chrámu v Tiruvannamalai zasvěcenou svatyni – *mantapam*. V příběhu se praví, že Milost Arunáčaly, která vede lidstvo cestou sebezkoumání k osvobození skrze *mouna dikša* (zasvěcení tichem), se v tomto duchovně temném věku stala lidem nepřístupná,

třebaže samotná síla Milosti je stále stejně silná a neměnná. Symbolický význam příběhu však není třeba brát doslova. Jistého dne, asi v roce 1906, se Bhagaván procházel po severním svahu Arunáčaly a ve vyschlém vodním korytě spatřil ohromný banyánový list, tak velký, že by se na něm dalo podávat jídlo. Bhagaván předpokládal, že jej dolů musela snést tekoucí voda a protože chtěl spatřit strom, který nesl tak velké listy, vydal se později vodním korytem vzhůru do svahu. Po slezení strmých a rozeklaných úbočí hory se dostal do místa, odkud mohl vidět velkou, plochou skálu a na ní ohromný a hustě olistěný banyánový strom, který hledal. Byl ohromen, že vidí takový strom růst na něčem, co se zdálo holou skálou. Pokračoval ve výstupu, ale když se dostal blíž, poškodil svojí nohou sršňí hnízdo. Sršně vylétly a v zuřivé odplatě zaútočily na nohu, která zhřešila. Bhagaván stál, dokud sršně neskončily. Pokorně přijímal jejich spravedlivý trest za zničení jejich hnízda. Bral to jako znamení, že nemá dál postupovat a vrátil se do jeskyně. Stoupenci už byli netrpěliví, protože se venku zdržel tak dlouho. Když ho spatřili, zděšili se nad stavem jeho oteklé a zanícené nohy. Bhagaván od té doby poukazoval na existenci téměř nepřístupného banyánového stromu, ale už se k němu nikdy nevydal a odrazoval od toho i jakéhokoli stoupence, který si tak přál učinit.

Nicméně jednou se skupina stoupců, mezi nimi i jistý Thomson, Angličan, vydala toto místo najít. Po nějaké době dosti nebezpečného výstupu zjistili, že se dostali do ošemetného místa, odkud se neodvážili pokračovat ani vzhůru, ani dolů. Modlili se o pomoc k Bhagavánovi a nějak se jim podařilo bezpečně vrátit do ášramu. O výstup se už vícekrát nepokusili. I jiní lidé učinili pokus najít ono místo, ale neúspěšně.

Třebaže Bhagaván tyto akce neschvaloval, jen zřídka je výslovně zakazoval. Pochopení toho, co je vhodné, či nevhodné muselo přijít zevnitř. V tomto případě je zřejmé, že stoupcům nebylo dovoleno uskutečnit to, v čem bylo zabráněno i jejich Mistrovi.

Bývaly doby, kdy měl Bhagaván ve zvyku se často procházet po Arunáčale, stoupat na její vrchol nebo vykonávat *pradakšinu*, takže znal na Arunáčale každý kámen. Jednoho dne, když se sám procházel po hoře, prošel kolem staré ženy, která sbírala dříví na otop. Vypadala jako obyčejná žena z nejnižší, mimokastovní, vrstvy. Přesto mladého svámího oslovila nebojácně, jako by mu byla rovna. Začala s hrubými nadávkami, jak je u těchto lidí obvyklé, a řekla: „Ať shoříš na pohřební hranici! Proč se potuluješ pod horkým sluncem, jaké je dnes. Proč neseďíš v klidu?“

Když o tom Bhagaván vyprávěl stoupcům, prohlásil: „Nemohla to být obyčejná žena. Kdo ví, co byla zač?“ Je jisté, že běžná, mimokastovní žena by si nedovolila mluvit s takovým svámím. Stoupenci ji brali jako projev Arunagiriho – ducha Arunáčaly. Od té doby Bhagaván svých procházek po hoře zanechal.

Když Bhagaván přijel do Tiruvannamalai, pohyboval se občas jako v transu, jak již bylo napsáno. Tyto stavy skončili v roce 1912, když Bhagaván prožil svoji poslední a dokončující zkušenost smrti. Tehdy se jednoho ráno vydal z jeskyně Virúpákša do chrámu v Pačajamman

Koil, v doprovodu Palanisvámiho, Vasudévy Šástriho a dalších. Absolvoval tam olejovou koupel a při cestě zpět jej poblíž Želví skály postihla náhlá fyzická slabost, která jej přemohla. Bhagaván to později popsal takto:

Krajina přede mnou zmizela, jakoby můj zrak zakryla zářivě bílá opona. Zřetelně jsem vnímal postupný proces mizení světa. Byla tu fáze, kdy jsem ještě jasně viděl část krajiny, zatímco zbytek zakrývala postupující opona. Bylo to jako se dívat ze strany na stranu dalekohledem. Když se to odehrávalo, zastavil jsem se pro případ, že bych upadl. Když zkušenost ustoupila, pokračoval jsem v chůzi. Když se podruhé dostavila temnota a slabost, opřel jsem se rukou o skálu, dokud se vše znovu nevyjasnilo. Při třetí zkušenosti jsem považoval za bezpečnější se posadit poblíž skály. Pak ona zářivě bílá opona zcela obepnula můj zrak, hlava se mi motala a můj krevní oběh a dýchání se zastavilo. Pokožka změnila barvu na zsinalou. Byla to barva smrti a byla stále temnější. Vasudéva Šástri si skutečně myslel, že jsem mrtvý, vzal mě do náruče a nahlas nařikal a bědoval nad mou smrtí.

Zřetelně jsem cítil jeho sevření a jeho pláč, slyšel jeho slova a rozuměl jejich významu. Také jsem pozoroval blednutí mé kůže a vnímal, jak se zastavil krevní oběh a dech. Vnímal jsem, jak se chlad rozlézá do všech koutů těla. Můj obvyklý proud uvědomování však v tomto stavu stále trval. Neměl jsem sebemenší strach, nepociťoval jsem nijaký smutek, který by se týkal těla. Seděl jsem poblíž skály ve své obvyklé pozici, ale neopíral jsem se o ní. Oči byly zavřené. Mé tělo, se ztichlým srdcem a bez dechu, stále udržovalo tuto pozici. Tento stav trval asi deset nebo patnáct minut. Pak tělem náhle projel jakýsi otřes a dech i krevní oběh se probudil se nesmírnou silou. Každým pórem těla se řinul pot. Kůže dostávala barvu života. Otevřel jsem oči, vstal a řekl: „Pojďme dál.“ Bez dalších problémů jsme pak došli k jeskyni Virúpákša. Byl to jediný záchvat, kdy se zastavil jak dech, tak i krevní oběh.

Později, aby Bhagaván opravil zkreslené řeči, které se kolem události vyrojily, ještě dodal: „

Ten záchvat jsem si nepřivodil úmyslně a ani jsem si nepřál vidět, jak bude vypadat tělo po smrti a nemusím snad ani říkat, že neopustím tělo, aniž bych o tom své stoupence dříve zpravil. Byla to prostě jedna z těch událostí, která se mi příležitostně stávala. Tentokrát ve velmi vážné podobě.

Na této zkušenosti je možná nejpozoruhodnější, že to byla opakovaná zkušenost smrti, že byla doprovázena výraznými fyzickými projevy a že Bhagavánovo duchovní probuzení je nezpochybnitelným vítězem nad smrtí. Nabízejí se verše z klasické tamilské básně Thayumanavar, která Bhagaván často citoval: „Když je překročen širý prostor, který nemá počátku, konce ani středu, pak je tu vědomí nedvojně blaženosti.“

Tato druhá zkušenost smrti může být označena jako dokončení Bhagavánova návratu k vnějšímu životu. Je těžké podat jakýkoli popis toho, jak byl Bhagavánův život normální a lidský, a přesto je to nutné vzhledem k jeho předchozímu asketickému životu, který by mohl vytvořit představu Bhagavána jako pochmurného a nezáživného člověka. Ale jeho způsoby a chování bylo naopak přirozené a prosté veškeré nucenosti a každý nově příchozí se v jeho přítomnosti ihned uklidnil. Jeho rozhovory byly plné humoru a smíchu, který byl nakažlivý jako smích dítěte, takže dokonce i ti, kteří jeho jazyku nerozuměli, se smáli spolu s ním. Všechno na něm bylo čisté a úhledné a stejně tak tomu bylo i v ášramu. Když byl založen Ramanášram, život v něm plynul v přesném časovém rozvrhu jako práce v kanceláři. Hodiny se seřizovaly na minutu přesně, kalendář byl vždy aktuální a ničím se neplýtvalo. Byl jsem svědkem pokárání sloužícího, který přinesl nový list papíru ke svázání sešitu, když tu už jeden list papíru kdosi vyřezal. A s jídlem to bylo to samé. Když Bhagaván dojedl, na jeho listu – talíři – nezůstalo ani jediné zrníčko rýže. Odřezky zeleniny se schovávaly pro dobytek a nevyhazovaly se.

Ramana projevoval spontánní prostotu a pokoru. Jedna z mála věcí, která v něm vzbudila nelibost, byla situace, kdy mu sloužící dali více jídla než někomu jinému, nebo dali nějakou lahůdku jen jemu. Neměl rád, když lidé vstávali, pokud vstoupil do haly, ale udělal malé poklonu k těm, kdož zůstali sedět.

Jedno odpoledne Bhagaván pomalu krácel po svahu Arunáčaly. Byl vysoký, s nazlátlou barvou pokožky, s tehdy již bělavými vlasy, zesláblý, trochu shrbený a opírající se o sloužícího, to kvůli svému silnému revmatismu. Za ním přicházel nějaký stoupenec, a tak Bhagaván uhnul stranou se slovy: „Jste mladší a rychlejší. Jděte první.“ Malá galantnost, přesto však velká úcta Mistra k žákovi.

Člověk by mohl o Bhagavánovi vyprávět do nekonečna. Některé momenty jeho života budou zmíněny později. Ale nyní je možné zakončit vyprávění uvedenou zmínkou o jeho plném návratu do běžného života, když už bylo naznačeno, jak byl tento život obyčejný a nesmírně lidský.

